

FICIL
RAISE THE BAR!

Nostāja Nr. 6

Ārvalstu investoru padomes Latvijā nostāja attiecībā uz tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības jautājumiem

2021. gada 16. septembrī

Kopsavilkums

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) novērtē Latvijas valdības līdzšinējo darbu tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības stiprināšanā, piemēram, izveidojot Ekonomisko lietu tiesu un uzlabojot komerciesību regulējumu, padarot to atbilstošāku mūsdienu tirgus situācijām. Vienlaikus investorus turpina satraukt tādi jautājumi kā likumdošanas neparedzamība, necaurspīdīgs regulatoru lēmumu pieņemšanas process, maksātnespējas un tiesiskās aizsardzības procesa ļaunprātīga izmantošana, tiesvedības izmaksu jautājumi un citi. Tas atspoguļojas arī FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā, kurā puse aptaujāto ārvalstu investoru 2020. gadā saskatīja kaut nelielus uzlabojumus tiesu efektivitātē un likumdošanas kvalitātē, bet otra puse apgalvoja, ka nekādi uzlabojumi nav redzami.

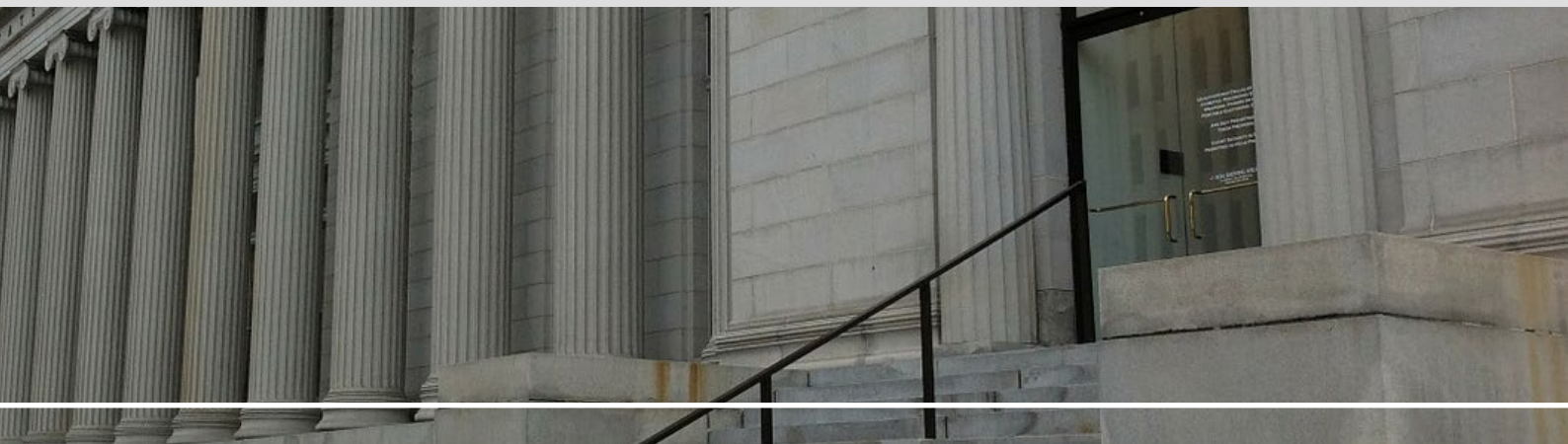
Turpinot savu ilggadējo darbu, identificējot investoriem aktuālās problēmas un piedāvājot savus risinājumus tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības jomā, šajā ziņojumā FICIL izvirza rekomendācijas šādās kategorijās:

1. likumdošanas procesa kvalitāte;
2. tiesu efektivitāte;
3. komerciesību regulējums;
4. restrukturizācija un maksātnespēja.

FICIL uzsver nepieciešamību pēc caurskatāma, paredzama un rūpīgi izsvērtā likumdošanas procesa, tai skaitā turpinot darbu pie lobēšanas regulējuma, izstrādājot to tā, lai tas kalpotu ne tikai kā formāls reģistrs, bet gan sniegtu visaptverošu informāciju par iemesliem konkrētu lēmumu pieņemšanai. Tāpat FICIL atgādina par tiesiskās un paredzamas investīciju vides ietekmi uz ārvalstu investīciju piesaisti un negatīvajām sekām, ko raisa straujas likumdošanas izmaiņas, kas būtiski pasliktina investoru stāvokli. Dokumentā atkārtoti izvirzām rekomendācijas attiecībā uz tiesu procesuālās efektivitātes uzlabošanu, piemēram, ieviešot tiesas procesa bifurkācijas iespējas un arvien pilnveidojot procesuālos likumus. FICIL arī aicina paplašināt tehnoloģiju iespēju izmantošanu tiesu procesos un judikatūras pieejamības veicināšanā.

FICIL uzskata, ka valsts turpmākajā ekonomiskajā attīstībā būtisku lomu spēlēs kapitāla tirgus attīstība. Tāpēc nepieciešams veicināt uzņēmumu vadītāju izglītošanu par kapitāla tirgus iespējām. Tāpat lielu lomu kapitāla tirgus attīstībā varētu spēlēt valsts un pašvaldību kontrolētu kapitālsabiedrību iekļaušana regulētajā tirgū.

Šajā ziņojumā iekļautas arī rekomendācijas saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2019.gada 20.jūnija Direktīvas 2019/2013 transponēšanu nacionālajā regulējumā, aicinot pievērst nepieciešamo uzmanību kreditoru tiesisko interešu aizsardzībai restrukturizācijas procesā. Tāpat FICIL vēlas pievērst uzmanību tādi joprojām aktuālai problēmai kā uzņēmumu aktīvu pārceļšana. FICIL aicina turpināt strādāt pie tiesnešu kompetences celšanas tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas lietās.

Saturs

02

Kopsavilkums

04

Rekomendācijas

06

Rekomendāciju pamatojums

Rekomendācijas

Likumdošanas procesa kvalitāte

Lobēšanas regulējums. Lai gan lobēšana jeb interešu pārstāvība kā fenomens Latvija norit jau šobrīd, interešu pārstāvībai šobrīd nav vienota un visus interešu pārstāvībai būtiskos jautājumus aptveroša regulējuma. FICIL ieskatā tikai ar skaidru un paredzamu regulējumu, kas efektīvi, ieviests un ievērots praksē, ir iespējams novērst sabiedrības skepsi pret interešu pārstāvības būtiskumu demokrātiskā valstī. FICIL atbalsta Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas darbu pie interešu pārstāvības atklātības regulējuma un izsaka cerību, ka regulējums nodrošinās paredzamu un iekļaujošu lēmumu pieņemšanas procesu.

Likumdošanas paredzamība un tiesiskums. FICIL vēlas uzsvērt, ka jebkādam regulējuma izmaiņām, kas atstāj negatīvas sekas uz iepriekš veiktām investīcijām ir jābūt rūpīgi izvērtētām, caurspīdīgām, pamatotām un sabalansētām, jo tikai tā ir iespējams nodrošināt tiesisku un ārvalstu investoriem pievilcīgu investīciju vidi. Īpaši rūpīgi apsveramas ir retroaktīvas izmaiņas. Kā piemēru vēlamies izcelt plānotās izmaiņas elektroenerģijas obligātā iepirkuma regulējumā. FICIL piekrīt, ka nozarē konstatētās samilzušās un ieilgušās problēmas ir jārisina. Tomēr FICIL uzsver, ka tas ir darāms tiesiski un samērīgi starp visām iesaistītajām un skartajām interešu grupām.

Regulatoru lēmumu pieņemšanas process. Nepieciešams izstrādāt regulējumu pašreizējam Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas

padomes lēmumu pieņemšanas procesam, lai veicinātu lēmuma pieņemšanas procesa caurskatāmību ņemot vērā, ka šī Saeimas ieceltā institūcija pieņem lēmumus ar ilgtermiņa būtisku ietekmi uz Latvijas sabiedrību un tautsaimniecību. Ministru kabineta kārtības rullim līdzvērtīgs process nodrošinātu plašāku ne tikai sabiedrības, bet arī valsts un pašvaldību iestāžu profesionālu līdzdalību Regulatora lēmumu pieņemšanā.

Tiesu efektivitāte

Nepieciešams turpināt labi iesākto darbu tiesu procesu uzlabošanā. FICIL rekomendē izvērtēt priekšlikumus arī šādos virzienos.

Digitalizācija - elektronisko dokumentu un vides veicināšana. FICIL aicina turpināt veicināt digitālo risinājumu un e-lietas ieviešanu tiesas procesos, turpmāk iesaistot pēc iespējas plašāku personu loku, kas tiesas sūtitos paziņojumus saņem elektroniski, pēc iespējas izvairoties no dokumentu aprites papīra formātā.

Tiesu judikatūras pieejamības veicināšana. FICIL ierosina judikatūras un anonimizēto nolēmumu datubāzes uzlabošanai turpmākajos gados strādāt pie risinājuma, lai ieviestu un izmantotu jaunākos digitālos un mākslīgā intelekta risinājumus, kā arī iesaistīt judikatūras veidošanā ne tikai Augstākās tiesas Senāta Judikatūras un zinātniski analītisko nodaļu, bet visu Latvijas tiesu tiesnešus un tiesnešu palīgus, izveidojot brīvprātīgu mehānismu,

kurā kvalitatīvi un zinātniskus pētījumus saturoši zemāku instanču tiesu nolēmumi varētu tikt izvirzīti izvērtēšanai kā potenciāli judikatūras/ labās prakses nolēmumi. Tāpat FICIL uztur pozīciju, ka nepieciešams anonimizēto nolēmumu datubāzi papildināt ar lielāku publicēto tiesas nolēmumu apjomu, anonimizējot un publicējot arī tos nolēmumus, kur jautājumi tiek izlemti ar lēmumu, it īpaši par svarīgiem tiesību radošiem procesuāliem jautājumiem.

Procesa efektivizācija. FICIL ieskatā tiesas procesa efektivizācijai ir nepieciešams veicināt vēl rūpīgāku civillietu sagatavošanu iztiesāšanai, pēc iespējas izmantojot jau šobrīd paredzētos mehānismus Civilprocesa likumā, kā arī, ieviešot iespēju ar abu pušu piekrišanu sadalīt tiesas procesu vairākās fāzēs (bifurkācija).

Tiesvedības izmaksu jautājumi. FICIL aicina apsvērt jautājumus, kas saistīti ar valsts nodevu, citu tiesāšanās izdevumu, spriedumu izpildes izdevumu u. c. apmēru, ieviešot vienotu, taisnīgu un samērīgu izdevumu aprēķināšanas kārtību. FICIL vērs uzmanību uz nepieciešamību noteikt valsts nodevu maksimālos apmērus, lai novēstu netaisnīgo situāciju, kas var rasties lietās ar lielu prasības summu, kur valsts nodevas nav samērīgas ar tiesu patērētajiem administratīvajiem resursiem.

Ieguldījumu aizsardzība pret valsti. FICIL rosina diskusiju par jautājumu saistībā ar šo kategoriju lietām sakārtošanu, jo šobrīd šo kategoriju lietās ir daudz neskaidrību gan Latvijā, gan ES mērogā.

Citi ar tiesas procesu saistīti priekšlikumi. FICIL aicina modernizēt pierādījumu noformēšanas regulējumu, atbilstoši jaunākajām moderno tehnoloģiju, publiskās telpas un sociālo tīklu attīstības tendencēm, kā arī risināt jautājumus, kas līdz šim palikuši neatrisināti šķīrējtiesas procesā - pierādīšanas jautājumi (īpaši - liecinieku liecības), kā arī prasības nodrošināšanas jautājumi (šobrīd nodrošinājums pieejams tikai pirms šķīrējtiesas procesa uzsākšanas).

Komerctiesību regulējums

Komerctiesību regulējums. FICIL piedāvā izstrādāt elastīgākus Komerclikuma noteikumus, kas būtu piemērojami sabiedrību ar ierobežotu atbildību kapitāla daļām un kapitāla struktūrai (tai skaitā vienkāršojot sabiedrības ar ierobežotu atbildību pārveidošanas procesu par akciju sabiedrību). Kopumā likums jāturpina pilnveidot tiesisku un pamatotu kapitāla piesaistes un cita veida komercdarbības finansēšanas projektu realizācijas sekmēšanai.

Likumu attīstība kapitāla tirgu pilnveidei. Lai veicinātu uzņēmumu īpašniekus un vadību izvēlēties kapitāla tirgu kā finansējuma piesaistes avotu, nepieciešams turpināt darbu gan pie esošo normatīvo aktu regulējuma pilnveides, gan ieviešot uzņēmumu iekļaušanas regulētajā tirgū finanšu atbalsta instrumentu, ievērojot konkurences un valsts atbalsta normas.

Publiskā sektora kapitālsabiedrību iekļaušana regulētajā tirgū.

FICIL ieskatā valsts un pašvaldību kontrolētu kapitālsabiedrību iekļaušana regulētajā tirgū būtiski veicinātu gan privātā kapitāla piesaisti, gan šo uzņēmumu efektīvu pārvaldību, gan kapitāla tirgu attīstību Latvijā.

Šajā sakarā ieteicams:

- 1) veikt vai aktīvi turpināt publiskām personām piederošo kapitālsabiedrību izvērtējumu, tostarp attiecībā uz uzņēmuma darbības modeļa, kapitāla struktūras, papildu kapitāla piesaistes vajadzības un korporatīvās pārvaldības piemērotību iekļaušanai kapitāla tirgos;
- 2) izstrādāt atbilstošu rīcības stratēģiju tādu uzņēmumu darbības sagatavošanai iekļaušanai regulētajā tirgū, kuriem nepieciešama kapitāla piesaiste regulētajā tirgū;
- 3) noteikt galvenos sasniedzamos rādītājus (*key indicators*), kuru izpilde liecinātu, vai uzņēmuma virzība kapitāla tirgū bijusi veiksmīga. Piemēram, būtu nepieciešams noteikt tādas procesa laikā sasniedzamus rezultātus kā minimālais piesaistāmā kapitāla apjoms, institucionālo investoru līdzdalības apjoms, privāto investoru iesaistes apjoms u. c.

Restrukturizācija un maksātspēja

FICIL aicina veicināt restrukturizācijas kultūras attīstību. No vienas puses, nepieciešams efektivizēt uzņēmumu vadītāju un īpašnieku saukšanu pie atbildības par negodprātīgu vai nolaidīgu rīcību uzņēmuma finansiālo grūtību laikā, kaitējot kreditoru interesēm. No otras puses, ir nepieciešami parādnieku pozitīvi motivējoši rīki, kas palīdz identificēt finansiālās problēmas un sniedz praktisku palīdzību to risināšanā. Tāpat FICIL aicina veicināt restrukturizācijas un maksātspējas procesu tiesisku, taisnīgu un efektīvu norisi, līdzsvarojot iesaistīto pušu intereses un nodrošinot izdarīto pārkāpumu efektīvu identificēšanu un apkarošanu.

Rekomendāciju pamatojums

Likumdošanas procesa kvalitāte

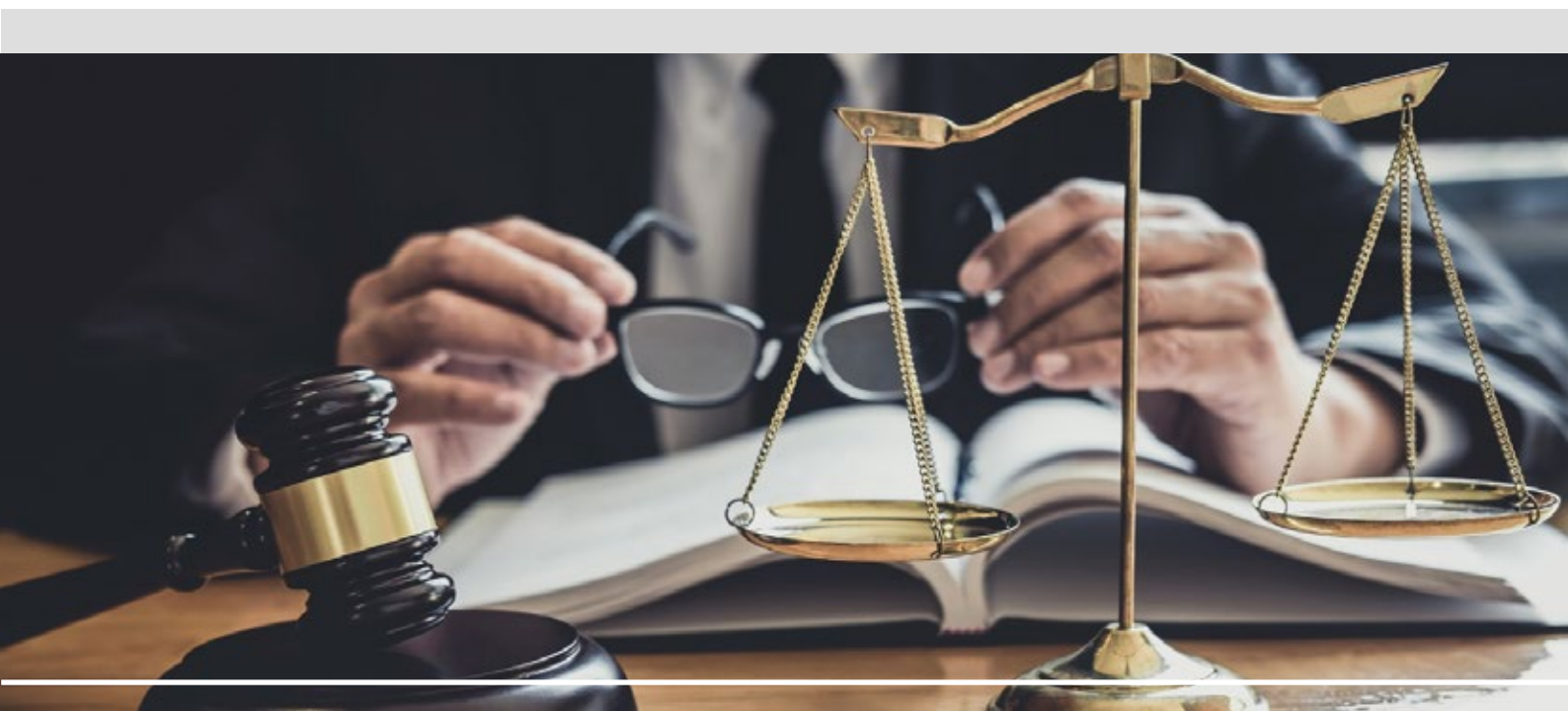
▶ Lobēšanas regulējums

Atklāta, caurspīdīga un efektīva personu, uz kuriem attieksies kāds lēmums, viedokļa paušana un šo viedokļu sadzirdēšana ir mūsdienu demokrātijas pamats, jo var veicināt visaptverošāku un uz pilnīgāku informāciju balstītu lēmumu pieņemšanu. Nozares un citu personu viedokļu noskaidrošana ļauj lēmumpieņēmējam apzināt visus būtiskos apstākļus un optimizēt lēmumu tā, lai publiskās intereses tiktu īstenotas tā, ka tās ievēro un ciena arī personu, uz kuriem attieksies kāds lēmums, saprātīgās intereses.

Lai gan lobēšana jeb interešu pārstāvība kā fenomens Latvija norit jau šobrīd, interešu pārstāvībai šobrīd nav vienota un visus interešu pārstāvībai būtiskos jautājumus aptveroša regulējuma. Nepastāvot skaidram un paredzamam regulējumam, kas nodrošina visiem vienlīdzīgas un efektīvas tiesības piedalīties demokrātiskajā procesā un nodrošina iespēju interešu pārstāvjiem prezentēt savus argumentus, tiek mazināta uzticēšanās pieņemtajiem lēmumiem un radīts iespaids, ka lēmumi tiek pieņemti, nevis atklātas un

uz argumentiem balstītas diskusijas, bet gan aizklātas vienošanās rezultātā. Tikai ar skaidru un paredzamu regulējumu, kas efektīvi ieviests un ievērots praksē, ir iespējams novērst sabiedrības skepsi pret interešu pārstāvības būtiskumu demokrātiskā valstī.

FICIL ņem vērā Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas izstrādāta interešu pārstāvības atklātības regulējuma nozīmīgumu iepriekš minēto principu nodrošināšanā. Šajā ziņā un papildus formālo interešu pārstāvju publiski pieejama saraksta izveidei, FICIL jo īpaši atbalsta "likumdošanas pēdas" un citu apsvērumu norādīšanas uzlabošanu, sniedzot informāciju par konkrētā lēmuma iemesliem. Šīs iniciatīvas uzlabo ne vien lēmuma mērķa un jēgas noteikšanas iespējamību, bet nodrošina arī atbildības sajūtu par interešu pārstāvju atbalstītajiem un lēmumpieņēmēju pieņemtajiem lēmumiem.

FICIL ieskatā regulējumam būtu jānodrošina ne vien formāla kontaktu uzskaites sistēma, proti, deputātu kalendāru un dienas kārtības publiskošanas ieviešana, bet tai arī ir jābūt vērstai uz to, lai, ciktāl tas ir praktiski iespējams un ievērojot samērīguma principu, radītu iespēju ikvienam sabiedrības dalībniekam pārliecināties par interešu pārstāvja izpaustās informācijas korektumu.

Šo principu varētu nodrošināt, piemēram:

- ▶ norādot konkrētajā sarunā apspriesto tēmu un jautājumus tā, lai varētu noskaidrot, kura lēmuma iniciatīva tika apspriesta, un to saistīt ar konkrēta interešu pārstāvja publiski pausto pozīciju;
- ▶ pēc iespējas, publicējot visus viedokļus un datus, kurus lēmumpieņēmējs ir saņēmis.

Tāpat FICIL aicina arī citus institucionālos interešu pārstāvjus publiski paust savu nostāju pret kādu to pārstāvēto likumdošanas iniciatīvu, tai skaitā, norādot tos apsvērumus, kas šādu nostāju pamato. Šāda iespēja ne vien veicinātu uzticību interešu pārstāvim un pašāvēību tā izpaustās informācijas korektumam, bet arī ļautu noskaidrot, kādi apsvērumi ir kāda to aizstāvēta lēmuma pamatā.

FICIL uzsver, ka regulējumam ir jārespektē citi fundamentālie demokrātiskas valsts un cilvēktiesību principi. No šī viedokļa, lai gan advokātu un citu juridiskās palīdzības sniedzēju izslēgšana no regulējuma tvēruma nav nepieciešama, ir jāievēro, ka regulējums ir jāsalāgo ar klienta konfidencialitātes un neizpaužamās informācijas aizsardzību.

▶ Likumdošanas paredzamība un tiesiskums

Veicot investīcijas, investori paļaujas uz valstī esošo tiesisko regulējumu, un investīciju projektu finanšu analīzē nozīmīgu lomu spēlē spēkā esošie noteikumi. Ir saprotams, ka, mainoties ekonomikas un tirgus tendencēm, kā arī attīstoties jauniem produktiem un pakalpojumiem, regulējumu nereti nākas mainīt. Tomēr FICIL vēlas uzsvērt, ka jebkādam regulējuma izmaiņām, kas atstāj negatīvas sekas uz iepriekš veiktām investīcijām ir jābūt rūpīgi izvērtētām, caurspīdīgām, pamatotām un sabalansētām, jo tikai tā ir iespējams nodrošināt tiesisku un ārvalstu investoriem pievilcīgu investīciju vidi.

Kā negatīvu piemēru vēlamies izcelt plānotās izmaiņas elektroenerģijas obligātā iepirkuma regulējumā. FICIL piekrīt, ka nozarē konstatētās samilzušās un ieilgušās problēmas ir jārisina. Tomēr FICIL uzsver, ka tas ir darāms tiesiski un samērīgi starp visām iesaistītajām un skartajām interešu grupām. No vienas puses, ir saprotami centieni pieņemt dažādus mērus un rīkoties, lai pēc iespējas mazinātu šī valsts atbalsta instrumenta

radīto slogu uz tautsaimniecību un sabiedrību. No otras puses, valsts savulaik izveidoja šo atbalsta instrumentu, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem vai koģenerācijā. Rezultātā, virkne uzņēmēju saņēma tiesības pārdot obligātajā iepirkumā noteiktu apjomu elektroenerģijas gadā, piesaistot šo projektu īstenošanai finansējumu no kredītiestādēm, ieguldījumu fondiem vai ārvalstu investoriem. FICIL uzskata, ka nav pieļaujamas regulējuma izmaiņas, kas atstāj negatīvu retroaktīvu efektu uz iepriekš veiktām investīcijām, nesniedzot investoriem attiecīgas kompensācijas. Turklāt valstij ir jāatbild par tās institūciju un ierēdņu veiktu normatīvo aktu interpretāciju.

Tāpat izmaiņas jāveic, sniedzot pēc iespējas lielāku skaidrību investoriem, kas jau ir investējuši attiecīgajā nozarē. OIK kontekstā šobrīd vērojamas pretrunas dažādos paralēli izskatāmos likumprojektos, piemēram, grozījumos Elektroenerģijas tirgus likumā, Enerģētikas likumā, kā arī Ministru kabineta Noteikumos Nr. 560 un Nr. 561, kuri katrs paredz atšķirīgu OIK attīstības scenāriju. Šādas situācijas paralīzē uzņēmumu attīstības plānus un kavē papildu investīciju ieplūdumu Latvijā.

▶ Regulatoru lēmumu pieņemšanas process

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padome, kas ir Saeimas iecelta, pieņem lēmumus ar ilgtermiņa būtisku ietekmi uz Latvijas sabiedrību un tautsaimniecību. Daļa lēmumu tiek pieņemti administratīvo aktu formā, kam ir konkrēti adresāti, piemēram, lēmumi par dažādu tarifu regulēšanas saistību noteikšanu, dažādu pienākumu noteikšanu komersantiem regulētajās nozarēs u. c. Lai arī šādu lēmumu adresāti ir attiecīgo regulēto nozaru komersanti, šiem lēmumiem ir būtiska ietekme arī uz citām ieinteresētajām pusēm: pakalpojumu lietotājiem, citiem komersantiem, attiecīgo tautsaimniecības nozaru politikām un faktiski ne tikai atsevišķu nozaru, bet visu tautsaimniecību (piemēram, tarifi enerģētikā).

Lēmumi var ietekmēt Latvijas Republikas ārējo maksājumu bilanci miljonos eiro, jo nosaka arī Latvijas komersantu pienākumus pret citu valstu komersantiem. Daļa lēmumu tiek pieņemti normatīvo aktu formā, kuriem ir līdzvērtīgs spēks Ministru kabineta noteikumiem. Turklāt daļa no šiem normatīvajiem aktiem vēlāk tiek izmantoti kā pamats Regulatora administratīvo aktu izdošanai. Rezultātā rodas situācijas, kur Regulators pats nosaka obligātos komersantu uzvedības noteikumus, kontrolē to izpildi un pats arī soda par to neizpildi.

Ne visās Eiropas Savienības valstīs Regulatoriem tiek deleģētas tik plašas normatīvo aktu izdošanas pilnvaras. Klasiskās Rietumu demokrātijās Regulatoru normatīvajiem aktiem ir vairāk tehnisks raksturs, lai

īstenotu likumos jau noteiktos komersantu pienākumus. Latvijas likumdevējs, savukārt, nereti izvēlas deleģēt normatīvo aktu izdošanu Regulatoram bez konkrētiem mērķiem, kritērijiem vai citām robežām, kā rezultātā Regulatoram ir liela rīcības brīvība šādu normatīvo aktu satura un attiecīgi vēl lielāka rīcības brīvība uz šādu normatīvo aktu pamata izdodot administratīvos aktus.

Šādā situācijā ir būtiski nodrošināt tiesiskas valsts principiem atbilstošu lēmumu pieņemšanas procesu, lai tas ļautu ieinteresētajām pusēm saprast:

- ▶ Kādu tieši regulējumu regulators plāno – tam nepieciešams konkrēts normatīvā akta vai administratīvā akta projekts. Regulatora prakse veikt konsultācijas ar tirgus dalībniekiem, laicīgi nepubliskojot konkrētas redakcijas, nav pietiekama šajā sakarā.
- ▶ Kāds ir šī regulējuma mērķis vai kādu problēmu tas novērš, kā tas ietekmē ieinteresētās puses, konkurenci, makroekonomisko situāciju. Ministru kabinetā un Saeimā šim mērķim kalpo likumprojekta anotācija, kuras saturs ir normatīvi regulēts, savukārt Regulators nereti normatīvā akta pieņemšanu vai izmaiņas tajā pēc būtības nepamato vispār.
- ▶ Kādēļ saskaņošanas procesā izvirzītie ieinteresēto pušu apsvērumi nav ņemti vērā vai ir ņemti vērā daļēji. Ministru kabinetā un Saeimā šim mērķim kalpo izziņa, kuras saturs ir normatīvi regulēts un kura tiek izskatīta starpinstitūciju sanāksmē. Regulatorā nav šādas prakses.
- ▶ Kādi būs lēmumu pieņemšanas procesuālie soļi un termiņi – daļa lēmumu nonāk Padomes sēdē bez konsultācijām, citu konsultācijas tiek uzsāktas, bet netiek tālāk virzītas mēnešiem un pat gadiem. Ne visām ieinteresētajām pusēm tiek dots līdzvērtīgs un pietiekams termiņš priekšlikumu un iebildumu sniegšanai vai citu pušu iebildumu komentēšanai.

Regulatora administratīvu un normatīvu aktu izdošanas process tikai attāli risina šos izaicinājumus. Daļa būtisku administratīvu aktu pirms to pieņemšanas nemaz netiek publicēti, to izsniegšana ir īpaši jāprasa, kas saīsina priekšlikumu vai iebildumu sagatavošanai nepieciešamo laiku. Aktiem nav anotācijas un izziņas, kuru saturs būtu līdzvērtīgs Saeimas un Ministru kabineta lēmumu pieņemšanas procesiem. Ieinteresēto pušu viedokļu uzklaušana, to noraidījuma pamatojums un caurskatāms process ir vienīgais veids, kā nodrošināt lēmumu kvalitāti, kas atbilstu to būtiskai ietekmei uz tautsaimniecību. Kvalitatīvs lēmumu pieņemšanas process veicinātu adresātu un sabiedrības izpratni par pieņemtajiem lēmumiem un palielinātu likumpaklausību to izpildē. Konsultatīvas padomes un citi papildu risinājumi, ko Regulators ir pamatoti ieviesis, nenovērš šo fundamentālo caurskatāmības trūkumu. Regulatora

lēmumu pieņemšanas procesam nepieciešams Ministru kabineta kārtības rullim līdzvērtīgs regulējums, kas nodrošina ne tikai privātpersonu, bet arī citu valsts pārvaldes institūciju un ministriju iespējas kvalitatīvi iesaistīties valstiski nozīmīgu lēmumu pieņemšanā. Caurskatāms process un argumentēti lēmumi nevis samazina, bet vairo Regulatora neatkarību un autoritāti.

Tiesu efektivitāte

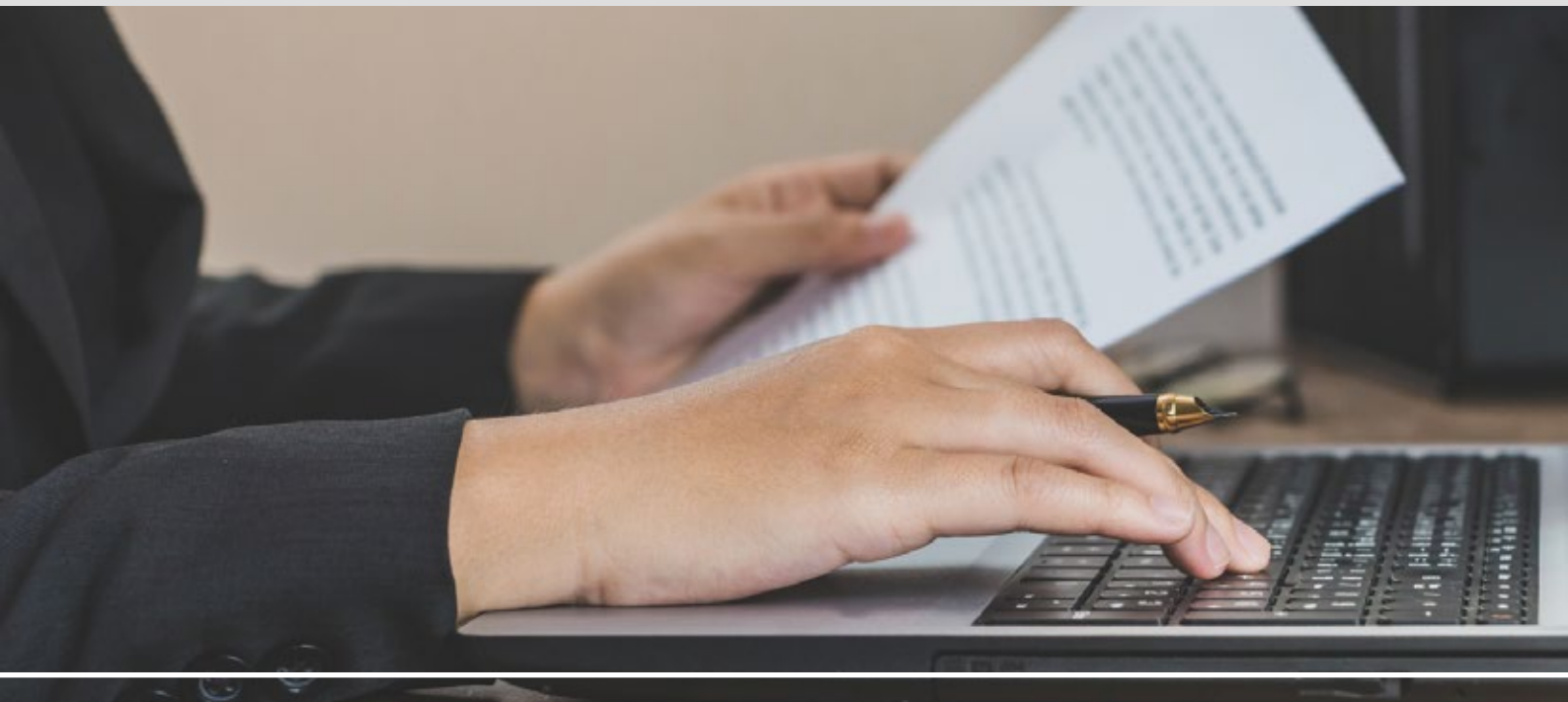
FICIL atzinīgi novērtē labi iesākto un paveikto lielo darbu tiesu sistēmas modernizācijā, digitalizācijā, administratīvajā reformā, specializācijā u. c., un uzskata, ka iesāktais kvalitatīvais darbs ir jāturpina, stiprinot tiesu autoritāti un veicinot profesionālu un efektīvu tiesas procesu. Īpaši pozitīvi ir izceļama Ekonomisko lietu tiesas izveide Latvijā.

Efektīva tiesību aizsardzība tiesā ir viens no ārvalstu investīciju piesaistes un uzņēmējdarbības vides veicinošiem faktoriem. Vienveidīgas, skaidras un sabiedrībai pieejamas tiesu prakses un judikatūras nodrošināšana, kā arī moderna un digitāla tiesas procesa veicināšana vēl vairāk stiprinātu tiesu autoritāti sabiedrības un uzņēmēju vidū. Ievērojot minēto, FICIL uzskata, ka ir jāturpina iesāktais darbs tiesu procesu uzlabošanā šādos virzienos.

Digitālācija – elektronisko dokumentu un vides veicināšana. Digitālās vides un elektronisko dokumentu aprites veicināšana un lietotājam ērtas e-lietas izveide samazinātu papīra dokumentu apriti, kā arī uzlabotu tiesas procesu kvalitāti un efektivitāti, jo pušu argumenti, dokumenti, pierādījumi u. c., būtu pieejami datu apstrādei digitāli. Elektronisko dokumentu aprite veicina ātrāku un efektīvāku saziņu, kā arī taupa valsts un privātpersonu administratīvos un finanšu resursus. Līdz ar to FICIL aicina turpināt veicināt digitālo risinājumu un e-lietas ieviešanu tiesas procesos, turpmāk iesaistot pēc iespējas plašāku personu loku, kas tiesas sūtītos paziņojumus saņem elektroniski, pēc iespējas izvairoties no dokumentu aprites papīra formātā. Virkne uzlabojumu ir iespējami bez būtiskiem papildu finanšu resursiem vai IT sistēmu pilnveidojumiem, un ir īstenojami veicot izmaiņas civilprocesā, kas paredz elektronisku informācijas apriti pēc noklusējuma, papīra formātu nosakot kā izņēmumu, kura izmaksas sedz procesa dalībnieks, kas šādu formātu pieprasa.

Tiesu judikatūras pieejamības veicināšana. Vienveidīgas, skaidras un kvalitatīvas judikatūras nolēmumu bāzes esībai ir svarīgi, ka šādi nolēmumi ir pieejami sabiedrībai un tiesību zinātniekiem. FICIL ierosina judikatūras nolēmumu datubāzes veidošanai ieviest un izmantot jaunākos digitālos un mākslīgā intelekta risinājumus, kā arī iesaistīt judikatūras veidošanā ne tikai Senātu, bet visu Latvijas tiesu tiesnešus un tiesnešu palīgus.

Judikatūras nolēmumu datubāzes attīstību varētu veicināt turpinājumā norādītie priekšlikumi.

- ▶ Dažādu tiesu lēmumu publicēšana. Anonimizēto nolēmumu datubāzē un Judikatūras nolēmumu arhīvā pārsvarā tiek publicēti tikai tie tiesas nolēmumi, kur lietas ir izlemtas ar spriedumu. FICIL atzinīgi vērtē grozījumus likuma "Par tiesu varu" 28.² pantā, kas paredz pilnībā visu instanču tiesu spriedumu publicēšanu lietā, kad spēkā stājas galīgais tiesas spriedums. Taču visai bieži lietās tiek pieņemti dažādi tiesas nolēmumi lēmuma formā, turklāt tiesa vai tiesneši tajos mēdz atsaukties uz pastāvošu tiesu praksi līdzīgās lietās. Tomēr sabiedrībai šie lēmumi nav pieejami. Tādēļ FICIL izsaka priekšlikumu publicēt anonimizētus lēmumus, ne tikai par lietas rezultātu, bet arī par dažādiem svarīgiem procesuāliem jautājumiem, it īpaši, ja tajos tiek skatīti svarīgi procesuāli (par pierādījumiem, ekspertīzēm, nodrošinājumu u.c.) vai tiesību radoši jautājumi (arī par prasījuma tiesību neesību). Detalizētu lēmumu sarakstu FICIL jau iepriekš ir publicējis 2020.gada pozīcijas ziņojumā, vienlaikus šis saraksts nav izsmejošs.¹
- ▶ Nolēmumu atlases rīku uzlabošana. Šobrīd publiski pieejamās anonimizēto nolēmumu datubāzes meklēšanas rīki ir diezgan sarežģīti un neefektīvi. Meklēšanas rezultātos bieži parādās spriedumi tādās lietās, kas vispār nav saistītas ar konkrētiem

atslēgvārdiem (piemēram, aprakstošajā daļā iekļauta citāta dēļ). Savukārt nolēmumu atlase pēc lietu kategorijām bieži nestrādā vai neuzrāda atbilstošus rezultātus. Līdz ar to, lai atrastu interesējošas lietu kategorijas prakses piemērus, nepieciešams patērēt ilgu laiku, kamēr no visu meklēšanas rezultātu pūļa (fiziski lejupielādējot, atverot un izlasot) tiek atrasti vajadzīgie piemēri. Augstākās tiesas tīmekļa vietnē publicētais judikatūras nolēmumu arhīvs salīdzinājumā ir ērtāks lietošanā, jo tajā iespējams meklēt spriedumus pēc lietu kategorijām un tēmām. Bet tajā, savukārt, publicēta tikai neliela daļa no spriedumiem. Pozitīvi vērtējamas lietotājam ērti pieejamās Augstākās tiesas Senāta nolēmumu tēzes un nolēmumi, kas publicēti www.likumi.lv pie attiecīgā normatīvā akta konkrētās likuma normas (panta). Jāņem vērā, ka neatverot attiecīgo normatīvā akta normu (pantu), vai meklējot tēzi pie citas normas (panta) tā var nebūt pieejama, kā arī šādā veidā publicēta vien neliela daļa no nolēmumiem par konkrēto normu (pantu). FICIL turpina paust viedokli, ka ir nepieciešams risināt situāciju, uzlabojot meklēšanas rīkus, pēc iespējas, arī izmantojot jaunākos digitālos un "mākslīgā intelekta" risinājumus.

- ▶ Nolēmumu datubāzes sagatavošana. Vienlaikus ar nolēmumu meklēšanas un atlases rīku uzlabošanu, pilnvērtīgai digitālo iespēju izmantošanai ir

¹ <https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2020/09/FICIL-9.Investment-Protection-Court-Efficiency-Position-Paper-2020-LAT.pdf>

nepieciešama arī nolēmumu datubāzes kvalitatīva sagatavošana, kurā ne tikai pieejami anonimizētie nolēmumi negrupētā veidā, bet arī pieejama informācija par šiem nolēmumiem (piemēram, lietu kategorija, atbilstība judikatūrai, īpaši apstākļi, zinātniskā pētījuma veikšana lietā u. c.). Šādai kvalitatīvai nolēmumu datubāzes sagatavošanai arī būtu iespējams piesaistīt mākslīgā intelekta un digitālos risinājumus, cilvēkresursiem pārskatot un papildinot jau iepriekš apstrādātus rezultātus. Tas kopumā samazinātu tiesnešu palīgu un juristu laika patēriņu tiesu prakses izpētes darbiem (piemēram, samazinātu vajadzīgo nolēmumu atlasē laiku), vienlaikus uzlabojot nolēmumu kvalitāti, jo tie būtu vairāk izdarīti uz tiesu prakses izpētes bāzes, kā arī veicinot vienveidīgu tiesu praksi un stabilu judikatūru.

- ▶ Rajona, pilsētas vai apgabaltiesas tiesnešu un tiesnešu palīgu iesaiste judikatūras veidošanā. Lai būtu iespējams mākslīgo intelektu apmācīt, kā arī pamazām virzīt un izstrādāt nepieciešamo nolēmumu datu bāzi jau šobrīd paralēli būtu nepieciešams apsvērt iespējas ieviest brīvprātīgu mehānismu, kas atļauj pirmās instances un apelācijas instances tiesu tiesnešiem un tiesnešu palīgiem izvirzīt / rekomendēt tiesas nolēmuma nodošanu tālāk Augstākās tiesas *Judikatūras* un zinātniski analītiskās nodaļas izskatīšanai kā potenciālu judikatūras nolēmumu. Darot zināmu Augstākās tiesas Senāta Judikatūras un zinātniski analītiskai nodaļai par tiesnešu izvirzītiem potenciāliem judikatūras nolēmumiem, kurus rajona/pilsētas vai apgabaltiesas tiesneši un / vai tiesneša palīgi uzskata par kvalitatīviem un atbilstošiem judikatūrai, nodaļa var ņemt šīs iniciatīvas vērā savā darbā, veidojot judikatūras apkopojumus. FICIL ieskatā rajona / pilsētas un apgabaltiesu tiesnešu un / vai tiesnešu palīgu iesaiste vienotas tiesu judikatūras veidošanā var būtiski sekmēt vienotas tiesu prakses izveidi un anonimizēto tiesu nolēmumu datu bāzes pieejamību sabiedrībai.

Procesa efektivizācija. FICIL ieskatā tiesas procesa efektivizācijai ir nepieciešams veicināt rūpīgu civillietas sagatavošanu iztiesāšanai, pēc iespējas izmantojot jau šobrīd paredzētos mehānismus Civilprocesa likumā (sagatavošanas sēdes, procesuālo jautājumu izlemšana, sagatavojot lietu iztiesāšanai u. c.).

Vienlaikus ir apsverams risinājums procesuālajos likumos ieviest iespēju ar abu pušu piekrišanu sadalīt tiesas procesu vairākās fāzēs (bifurkācija). Proti, lietās, kur tālāka virzība ir primāri atkarīga no viena vai vairāku apstākļu konstatēšanas (pārkāpuma vai fakta esamība u.tml.), ar pušu piekrišanu tiesa varētu norīkot atsevišķu izskatīšanu vienam vai vairākiem jautājumiem lietā, tādā

veidā ekonomējot tiesas un lietas dalībnieku laiku un līdzekļus. FICIL uzskata, ka šāda pieeja būtu īpaši efektīva sarežģītās lietās, piemēram, saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumiem un intelektuālā īpašuma tiesību strīdiem, kā arī patentu tiesību strīdos.

Tiesvedības izmaksu jautājumi. FICIL atzīst, ka par tiesību aizsardzības īstenošanu tiesu iestādēs ir maksājama valsts nodeva, vienlaikus nodevai un citiem tiesas izdevumiem būtu jābūt samērīgiem ar konkrētai lietai patērēto tiesu administratīvo resursu.

FICIL atzinīgi novērtē pozitīvās tendences valsts nodevu samazināšanā līdz samērīgam apmēram, piemēram, ar 25.03.2021. likumu (spēkā no 20.04.2021.) ir veiktas izmaiņas un ir samazināta valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu par prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzību un 0,5 % no prasības summas vietā ir noteikta summa 70 EUR. Vienlaikus joprojām Latvijā nav noteikti maksimālie valsts nodevas griesti, kā arī valsts nodeva atsevišķās lietās nav samērīga ar tiesu patērētajiem administratīvajiem resursiem, it īpaši, ja lietā ir liela prasības summa.

- ▶ Valsts nodevas apmērs. Šobrīd likums paredz atsevišķos gadījumos konkrētu ierobežotu vai procentuāli aprēķināmu valsts nodevu atkarībā no prasības summas, neierobežojot maksimālo nodevas apmēru. Lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu, tajā skaitā iespēju celt prasību tiesā un iesniegt apelācijas sūdzību, kas nedrīkst būt ierobežota ar materiālajām spējām pusei samaksāt valsts nodevu, nepieciešams noteikt saprātīgu ierobežojumu valsts nodevām. Iepriekšējos gados esam veikuši izpēti Baltijā un Ziemeļvalstīs un secinājuši, ka valsts nodevas nepārsniedz 7-10 tūkst. EUR par prasības iesniegšanu. Līdzīga maksimālā nodeva būtu nosakāma arī Latvijā.
- ▶ Samazināta nodeva apelācijas instancē. Likums paredz, ka par apelācijas sūdzības iesniegšanu ir maksājama tāda pati valsts nodeva, kāda ir aprēķināma par prasības pieteikuma iesniegšanu pirmās instances tiesā. Respektīvi, identiska summa par abām instancēm (dubultā) vairākus gadus ir iesaldēta, kamēr lieta tiek iztiesāta vairākās tiesu instancēs. Līdz ar to jautājumi par maksimālo nodevas apmēru un 100 % nodevas aprēķināšanu par apelācijas sūdzības iesniegšanu būtu jāvērtē kopā. Ņemot vērā to, ka pirmajā instancē ir maksājama pietiekoši augsta valsts nodeva, par apelācijas instances tiesvedību būtu nosakāma mazāka nodeva, jo bieži lielākā daļa apstākļu un pierādījumu kopuma tiek iztirzāti pirmās instances tiesā (piemēram liecinieku nopratināšana parasti tiek veikta tikai pirmajā instancē un reti apelācijas instancē), savukārt apelācijas instances tiesā puses strīdas jau par atsevišķiem tiesību jautājumiem vai būtiskākajiem pierādījumiem.

- ▶ Izdevumi advokātu palīdzības samaksai. Civilprocesa likuma 44. pants nosaka, kādā apmērā ir atlīdzināmi izdevumi advokātu palīdzības apmaksai. Šīs summas ir nesamērīgi mazas (prasībām no 8501 EUR līdz 57 000 EUR – līdz 2850 EUR vai lielākām prasībām 5 % atkarībā no prasības summas) un liedz personām tiesības uz taisnīgu tiesu, jo nav atgūstami faktiskie lietas dalībnieku izdevumi par advokāta darba samaksu. Turklāt likums neparedz trešo personu izdevumu kompensāciju. Trešā persona var būt iesaistīta lietā pēc lietas dalībnieka lūguma un var būt spiesta piedalīties lietā gadiem ilgi, patī sedzot visas izmaksas. Arī princips, ka pirmajā instancē ir atlīdzināmi 50 % no izdevumiem par samaksu advokātam, nav taisnīgs, jo tieši pirmajā instancē var būt vairāk tiesas sēžu (vairāku gadu garumā) un pirmajā instancē ir jāveic pamata darbs pie lietas, lai puses var izlīgt, vai lai līdz apelācijai lielākā daļa jautājumu ir atrisināti. Kā arī praksē mēdz būt gadījumi, kad valsts nodevas par prasības iesniegšanu un apelāciju, kā arī zvērinātu tiesu izpildītāju nodevas ievērojami pārsniedz juridiskās izmaksas lietas dalībniekiem katram atsevišķi. Tas nav taisnīgi un samērīgi, jo tieši lietas dalībnieki civilprocesā iegulda lielāko darbu un resursus lietas sagatavošanai un pierādīšanai.

Investoru prasības par ieguldījumu aizsardzību pret valsti. Civilprocesa likuma 24. pantā ir noteikts, ka Ekonomisko lietu tiesa kā pirmās instances tiesa izskata Eiropas Savienības dalībvalstu ieguldītāju prasības pret Latvijas valsti par ieguldījumu aizsardzību. Šo kategoriju lietās ir daudz neskaidrību gan Latvijā, gan ES mērogā. Būtu nepieciešams risināt valsts nodevu jautājumu. Parasti šādās prasībās ieguldījumu summa ir vairāku miljonu apmērā. Līdz ar to potenciālā prasībā par zaudējumiem pret valsti valsts budžetā būtu maksājama apjomīga nodeva. Tas noved pie dažādām pretrunām pēc būtības (piemēram, valsts rada zaudējumus un strīda izskatīšanai valsts tiesā ir maksājama liela nodeva).

- ▶ Citi ar tiesas procesu saistīti priekšlikumi.

Pierādījumi. Attīstoties virtuālai saziņai, attālinātām darbam un komunikācijai, arvien sarežģītāk ir nostiprināt šo informāciju CPL paredzētajā veidā un izpildīt pierādīšanas pienākumu personai, kas ir redzējusi, piemēram, interneta vidē publicētu informāciju, to nokopējusi vai izprintējusi, bet nav paspējusi fiksēt ar ZTI palīdzību.

Rodas jaunas paaudzes pierādīšanas līdzekļi un ir nepieciešams pārskatīt un modernizēt arī pierādīšanas pienākumus un līdzekļus regulējošās normas. Piemēram,

pierādījumi bieži vien ir interneta resursos, sociālajos tīklos, dažāda veida saziņā un lietotnēs. Bieži vien informācija virtuālajā vidē ir saistīta ar personas datu aizsardzību un tas ir izdevīgs aizsargs ieinteresētajai pusei, kas var veiksmīgi likt šķēršļus šāda veida informācijas kā pierādījumu izmantošanai.

Lai stiprinātu godīgu tiesību izmantošanas principu tiesās, varētu apsvērt ieviest pierādīšanas pienākumu tai pusei, kura ir publicējusi kādu informāciju, uz ko atsaucas otra puse. Tieši publicētājs kontrolē informācijas ievietošanu, izmaiņas, dzēšanu un pieejamību. Viena puse dažādu iemeslu dēļ nevar pierādīt to, ko kontrolē otra puse. Kā piemēru var minēt šādu pieaugošu tendenci darba strīdos. Jo īpaši prasībās par mobīngu, kad darbinieks (prasītājs) ir publiskojis informāciju, kas ir svarīga lietā, vēlāk to maina vai dzēš, bet darba devējam ir pierādīšanas pienākums, kuru ir sarežģīti izpildīt. Nesen PTAC ir ierosinājis vairākas lietas par viedokļu līderu jeb influenceru publiskoto sociālajos tīklos, un šī tendence attīstās un prasa attiecīgas izmaiņas likumos par pierādīšanas jautājumiem. Vajadzētu vadīties no principa, ka pierādīšanas pienākums par saturu un privātumu (ka informācija bija privāta noteiktā laika posmā) ir tai personai, kura ir publiskojusi informāciju.

Šķīrējtiesu likums. Šķīrējtiesu jomā ir vērojama stagnācija, jo zināmā mērā ir sasniegts iepriekšējās reformas mērķis un ir samazināts šķīrējtiesu skaits Latvijā. Vienlaikus ir nepieciešams ar regulējumu uzlabot šķīrējtiesu darbību un paplašināt to izmantošanas iespējas.

Latvijā likums vispār neparedz liecinieku liecību izmantošanu šķīrējtiesas procesā. Citās valstīs (Somijā, Vācijā) valsts tiesas veiksmīgi procesuāli iesaistās šķīrējtiesu procesu atbalstam. Piemēram, valsts tiesa nopratina lieciniekus (brīdinot par kriminālatbildību), sagatavo protokolu, ko tālāk izmanto šķīrējtiesā. Tāpat arī prasības nodrošināšana nav iespējama lietas izskatīšanas laikā.

Līdz ar to par pamatu būtu jāņem starptautiskā prakse un Lietuvas piemērs. Piemēram, varētu izskatīt iespējas, kā valsts tiesa vai speciāla tiesa (piemēram, Ekonomisko lietu tiesa) varētu atbalstīt šķīrējtiesu procesus.

Komerctiesību regulējums

FICIL atzinīgi novērtē darbu pie priekšlikumu ieviešanas Komerclikuma regulējumā (piemēram, personāla opcijas, nosacītais kapitāls, dažādu procedūru optimizācija, daļu kategorijas sabiedrībās ar ierobežotu atbildību un citi) un aicina uz sadarbību regulējuma turpmākai pilnveidei (piemēram, reorganizāciju procesu atvieglošana, akcionāru reģistru vešanas problemātika slēgtajās akciju

sabiedrībās, kapitāla piesaistes procedūru turpmāka un sabalansēta atvieglošana).

Attiecībā uz slēgtajām akciju sabiedrībām problemātika galvenokārt ir saistīta ar finansējuma piesaisti un komercķīlu reģistrāciju uz akciju sabiedrības akcijām. Gadījumā, ja tiek nodibināta šāda komercķīla (un finansētāji šo nodrošinājumu izvēlas nelabprāt) šādas ķīlas realizācija, kad rodas problēmas ar saistību izpildi, ir sarežģīta vairāku iemeslu dēļ. Tas it īpaši attiecas uz akciju sabiedrībām, kuru akcijas netiek tirgotas publiski, jo gandrīz nav iespējams noskaidrot, kas ir šo akciju īpašnieki. FICIL iesaka pārskatīt juridiskās prasības un meklēt veidus, kā uzlabot šo situāciju.

Likumu attīstība kapitāla tirgus pilnveidei. Kapitāla tirgus attīstībai ir liela ietekme uz valsts kopējo ekonomisko attīstību. FICIL novērtē līdzšinējo progresu kapitāla tirgus normatīvā regulējuma attīstībai. FICIL novērojumi liecina, ka uzņēmumu zināšanas par iespējām piesaistīt kapitālu regulētajā tirgū aug ar katru gadu. Vienlaikus FICIL uzskata, ka, lai veicinātu pozitīvu tendenci, ir svarīgi ieguldīt darbu arī pašreizējā tiesiskajā regulējumā, lai tas kļūtu skaidrs, saprotams un piemērojams, kā arī veicināt izpratni un informēt uzņēmumus par to, kas ir nepieciešams, lai izlaistu akcijas publiskā apgrozībā.

Publiskā sektora kapitālsabiedrību iekļaušana regulētajā tirgū. FICIL pauž atbalstu kapitāla tirgus attīstībai Latvijā un pasākumiem, kas veicinātu uzņēmumu attīstībai nepieciešamā finansējuma piesaisti kapitāla tirgos. Jau 2018. un 2019. gada pozīcijas ziņojumā tika norādīts, ka Latvijas uzņēmumi pārsvarā nelabprāt piesaista finansējumu, piedāvājot savas akcijas publiskā apgrozībā – pēdējos gados to ir veikuši tikai daži uzņēmumi. Valsts un pašvaldību kontrolētu kapitālsabiedrību iekļaušana regulētajā tirgū veicinātu ne tikai kapitāla piesaisti, bet arī minēto uzņēmumu efektīvu pārvaldību, ievērojot labas korporatīvās pārvaldības principus, gan arī veicinātu kapitāla tirgus attīstību Latvijā. Turklāt valsts un pašvaldību uzņēmumu iekļaušana biržā būtu pozitīvs signāls lieliem un vidējiem uzņēmumiem Latvijā meklēt finansējuma piesaistes un attīstības iespējas kapitāla tirgū.

Restrukturizācija un maksātnespēja

.....
Ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Direktīvas 2019/2013 par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnespēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem (Direktīvas 2019/2013) transponēšanu un topošas izmaiņas nacionālajā likumdošanā, FICIL sagaida pozitīvas pārmaiņas restrukturizācijas jomā pie

nosacījuma, ka nepieciešamā uzmanība tiks pievērsta arī kreditoru tiesisko interešu aizsardzībai, ievērojot visu iesaistīto pušu intereses. FICIL sagaida, ka Direktīvā 2019/2013 paredzētā agrīnās brīdināšanas sistēma tiks ieviesta, balstoties uz uzņēmēju sociālās uzvedības pētījumiem, kā arī izmantojot modernās tehnoloģijas, lai tā darbotos efektīvi un veicinātu uzņēmējus rīkoties racionāli un atbildīgi.

FICIL jau iepriekš ir norādījusi, ka viena no galvenajām tiesiskās aizsardzības procesa (TAP) problēmām un TAP neveiksmju cēloņiem ir finanšu pratības trūkums parādniekiem, kas liedz viņiem pašiem izstrādāt dzīvotspējīgu TAP pasākuma plānu, savukārt kvalificēti eksperti parasti netiek iesaistīti restrukturizācijas pasākumu plānošanā, izvērtēšanā un īstenošanā. FICIL pozitīvi vērtē risinājumu palielināt tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas (Uzraugošā persona) lomu TAP, sniedzot atbalstu parādniekam TAP pasākumu plāna izstrādē un saskaņošanā. Tas var veicināt restrukturizācijas kultūras attīstību Latvijā pie nosacījuma, ka Uzraugošo personu kompetence tiks pārbaudīta. FICIL ieskatā visefektīvākais risinājums būtu izstrādāt un ieviest sertifikācijas sistēmu restrukturizācijas speciālistiem, kuri cita starpā varētu darboties kā Uzraugošās personas. Tai pat laikā eksperta iesaiste būtu nepieciešama ne tikai TAP pasākumu plāna izstrādes un izvērtēšanas stadijā, bet arī TAP pasākumu plāna īstenošanas procesā, lai kvalificēti uzraudzītu to, vai parādnieka rīcība ļaus sasniegt plānotās naudas plūsmas prognozes un nepieciešamības gadījumā palīdzētu parādniekam ar konsultācijām. FICIL uzskata, ka līdzšinējā prakse, kad Uzraugošās personas loma lielākoties ietver TAP pasākumu plānā paredzēto kreditoru prasījumu segšanas grafika izpildi, nav pietiekama, un ir nepieciešams veikt parādnieka finanšu un operacionālās darbības uzraudzību.

Direktīvas 2019/2013 nolūks ir nodrošināt, ka pastāvēt spējīgiem uzņēmumiem, kas nonākuši finansiālās grūtībās, ir pieejams iedarbīgs valsts preventīvās restrukturizācijas regulējums. Kreditoru interešu aizsardzības kontekstā būtiski nodrošināt, lai attiecīgās tiesības baudītu pastāvēt spējīgs uzņēmums, jo esošā prakse pierāda, ka bieži TAP tiek izmantots nelabticīgi, jau faktiski maksātnespējīgam uzņēmumam mēģinot aizkavēt kreditoru ierosinātos piedziņas procesus, tādējādi kaitējot gan kreditoru, gan valsts interesēm. Lai ierobežotu tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, būtu svarīgi paredzēt kreditoriem tiesības ne tikai post *factum* apstrīdēt uz parādnieka sniegtas informācijas pamata pieņemtos parādniekam labvēlīgus lēmumus, bet arī iesniegt savus iebildumus lēmuma pieņemšanas procesā, piemēram, tiesai izskatot jautājumu par izpildes panākšanas darbību apturēšanas perioda pagarināšanu. Nebūtu samērīgi procesa iespējamās efektivitātes labad padarīt kreditoru tiesības par formālām, jo vidējam kreditoram būtu nepieciešams piesaistīt ekspertu savu tiesību realizācijai.

Paralēli restrukturizācijas regulējuma pilnveidei ir nepieciešams mērķtiecīgi risināt t. s. aktīvu pārceļšanas problēmu, kad parādnieka aktīvi pārcelti uz citu kompāniju. Vispirms ir nepieciešams apzināt šīs prakses izplatību un tendences. Nākamais solis būtu izstrādāt stratēģiju, kas ļautu efektīvāk ierobežot aktīvu pārceļšanu, kas kaitē kreditoru interesēm. Taču apzinoties, ka šādu praksi nav iespējams izskaust pilnībā, būtu jādomā par veidiem, kā to regulēt un padarīt pēc iespējas caurskatāmāku un kreditoru interesēm atbilstošāku.

FICIL turpina būt pieejama kopdarbam investīciju vides uzlabošanai Latvijā.

Nostāja Nr. 6

Ārvalstu investoru padomes Latvijā nostāja attiecībā uz tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības jautājumiem

FICIL ir nevalstiska organizācija, kas apvieno 38 lielākos ārvalstu uzņēmumus no dažādām nozarēm, 10 ārējās tirdzniecības palātas, Francijas ārējās tirdzniecības konsultantus un Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Rīga). FICIL misija ir uzlabot Latvijas uzņēmējdarbības vidi un konkurētspēju ārvalstu investīciju piesaistē, izmantojot tās biedru pieredzi un zināšanas, lai sniegtu rekomendācijas valdībai

www.ficil.lv